de ovend

12e jaorgaank no. 2

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

de Ovend

twaelfde jaorgaank no. 2 april 1984

In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden/ab.
Red./Adm./Corr.: zie blz. 4 van et omslag.
Tikwark: Jerry W. de Kock, Oosterwoolde.

Veurwoord

De winter is weer veurbi'j en a'k eerlik bin, dan he'k daor gien spiet van. Alliend mar ongemakken hej' ommes van zoe'n winter. Bevreuren kraenen, glibberige dieken, de auto onder een vieze pekeldrapse en de meensken koggelig en grieperig. Een gekwakkel van niks. As 't now es oolderwets winter wodde mit een beste bratse sni'j en dan overdag mooi zunnig, vriezend weer, of de bomen mooi beriept, of dat et zo alderheiselikst vreur dat d'r weer es een Elfstedentocht hullen wodden kon, of nog es zoe'n sni'jstorm as die van vuuf jaor leden. Doe kon 'k drie daegen niet naor 't wark en doe weren de meensken ommes zo aorig veur mekeer. Doe hulp iederiene iederiene. Kiek, dan was 't wat aanders! Mar dit soort winters, et is me niks weerd.

En behalven die winter van lik me 't vessien kreeg oons nationale gevuul ok nog de iene raom nao de ere. Eerst die hadrieders die d'r zoe'n bedroefd klein betien van terechte brochten. En ikke d'r morgens nog op 'e tied veur van bedde. Sund de vuuftiger jaoren is 't niet meer veurkommen dawwe op 'e Olympische Winterspeulen gien me-

dallies wunnen. Een riegelrechte ofgang ja. D'r is me wat over ofpraot en -schreven. Nee, dan de tieden van Ard en Kees, van Stien, Atje en Carry. Dat weren nog es tieden! Nederlaand op et puntien van de stoel mit tabellen vol rondetieden op 'e kni'jen en de helden op 'e hoogste tree van et schavottien mit de kraanse om de nekke. En oonze vlagge an de hoogste paol en et Wilhelmus dat deur Bislet of Ullevi schalde. Mitzongen deur duzenden Oranjesupporters op 'e tribunes, die om die tied meerstal al best in de eulie weren. En wi'j mit een brokke in de keel en wat een huverig gevuulte over de rogge.

En dat is allemaole veurbi'j. En as dat nog niet genoeg was wawwe as naosie te verduren kregen! Mar wat vunnen jim van Willem van Oranje? Daor is me ok wat om te doen west. Dat kan niet, zeden pattie meensken. Al die blote vri'jperti'jen. Fuj' toch! En et was niet alliend Willem die in de vrouwluden ommesleeg, mar Philips de Twiede was d'r ok niet bepaold vies van. "Porno", reupen pattie meensken.

Wat een winter! Ik bin bliede dat et meitied is. Mar awwe eerlik binnen, et was allemaole toch te gek om je drok omme te maeken. As ze now niet hadder rieden konnen in Sarajevo. Now, wat dan nog. Ik kon de laeste keer da'k an de Sterrit mit dee ok haost niet meer veuruut kommen en 't bloed ha'k in de sokken. En dat mit Willem, now, ik vun 't best een mooie serie, ja goed, de Ingelsen kuwwe now ienkeer toch niet tegen op wat tillevisiemaeken anbelangt, mar veur mi'j was 't et ankieken meer as weerd. En we wussen toch dat Willem een stok of vuuftien kiender hadde indertied. Dat hewwe toch op schoele leerd. En kiender kommen d'r toch niet zo mar. Now dan toch!

Mar goed, now is 't meitied. Vandaege is 't zundag vier meert. Vandemorgen he'k de Weembos ommekuierd. D'r lag nog een dun laogien ies op 'e Scheene, mar et veurjaor kwam d'r an, dat koj' vulen. D'r speulden drie haezen op et laand buten de bos, d'r weren een stokmennig hatten an 't weiden en d'r vleug een fesaantehinne uut een wallegien weg. En et was weer hielemaole waor wat as Bergveld indertied schreef: De zoegepap komt al in 't blad, de vleer, de burk en de sepiepen vereren allegeer al wat.

Dat was rondom in de Weembos weer te zien vandemorgen. En ik bin zuver een betien bliede weer op huus an gaon want:

Et veurjaor maekt weer alles aanders!
Et maekt je zuver overstuur!
't Is rond-om-toe weer ni'j, jong leven!
Et wodt weer mooi in de netuur!

Johan Veenstra

Van de redaktie

Vrouw G. Hento-Stoker (Peggy Klinkhaemer) uut Wolvege het de dadde pries wunnen mit de jaorlikse romanpriesvraoge van de K.F.F.B. (Kristelik Fryske Folksbibleteek). Die pries, een oorkonde en vierduzend gulden, kreeg ze veur heur manuscript Gien aovend die de morgen kent. De pries wodde an de schriefster uutrikt op 'e jaorvergeerdering van de K.F.F.B. op 14 jannewaori in et Oranjehotel in Liwwadden. Et is de bedoeling dat de roman in feberwaori 1985 deur de K.F.F.B. uutgeven wodt. Et boek wodt in et Fries uutgeven, de dialogen blieven in et Stellingwarfs. We fielseteren Peggy mit heur pries! (J.V.)

Op 18 feberwaori verscheen van Oene Bult zien tiende bundel. Die tiende bundel het de naeme Koepons mitkregen. Et is een twiede riegel intertaelige gedichten en kan zien wodden as een vervolg op 'e veurige bundel Restanten. In de ni'je bundel staon gedichten in et Nederlaans, Fries, Stellingwarfs, Duuts en Ingels. Burgemeester Oosterwijk van Oost-Stellingwarf rikte et eerste exemplaor an de dichter uut in kefé "Et Waopen van Oost-Stellingwarf" in Berkoop.
Oonze fielsetaosies! (J.V.)

Et Stellingwarfs Woordeboek

de 'huken'

Dit aorige woord, dat Bergveld ok al in zien schrieveri'je bruukte, betekent gewoon 'de hurken', mar et het daor wat et kom-of angaot niet vule mit te maeken.
Bergveld schrift bi'jglieks: 'Onderwegens het ie spi'jd as een reiger en mos ie een keer of wat op 'e huken zitten' (De oolde pook, blz 77).
We moe'n in huken feitelik hoeken lezen. Neffens et Drents Woordeboek van Hadderingh en Veenstra wodt d'r in et Zuud-West-Drents wel zegd: 'op de hoekies zitten'.
Et materiaol van dr. Kocks zien Drents Woordeboek (Nedersaksisch Instituut) lat vormen mit uu, oe en oo zien, en op (e)n, (e)ns of zónder aachtervoegsel. De Stellingwarver uutspraoke mit uu (een inkelde groep neteerde een lange uu) zal deur een 'netuurlik perces' ontstaon wezen. Ie moe'n je veurstellen dat d'r veraanderings-'tendenzen' van klaanken binnen die heur op de ien of aandere meniere in taelen veurdoen (kunnen) of veurdaon hebben. Een veurbeeld d'r van is dat een lange middelklinker zoas de dichte, 'Oost-Nederlaanse' ee, de neiging het hoger te wodden, en dus in een ie overgaot. Vergeliek bi'jglieks oons oostelike wezeboom mit oons westelike wiezeboom. Aachterklinkers as de oe en de oo hebben de neiging om 'naor veuren' te schoeven, om dus tot uu of eu te wodden. Zo wodde in pattie Hollaanse dialekten kogel tot keugel, vogel tot veugel, en al zo wat henne.

In Drente bliekt et neffens et eerder nuumde materiaol van dr. Kocks meerstal om hoek- te gaon. Stellingwarfs huken zal deur die veraanderingstendens: 'van aachteren naor veuren' ontstaon wezen uut hook- of hoek-. De oe komt op zien beurt uut een ooldere, lange oo. Waoromme, zoj' je ofvraogen kunnen, is oons gewone woord hoeke dan gien huke wodden? Dé rem op zoe'n ontwikkeling het warschienlik et 'Humboldtiaans principe' west. Dat zegt ongeveer (en onder meer) dat as d'r twie verschillende betekenissen op dezelde meniere in klaank tot utering kommen, dat dan, bi'j klaankveraandering, iene klaankvari-

aant de iene en de aandere de ere betekenis krigt. Zo hebben et Nederlaans buidel en buil oorspronkelik dezelde betekenissen en klaank, mar et vaeke votvalen van een /d/ tussen klinkers leverde een poze twie variaanten op: mit en zonder d. De taelgebruker koppelde d'r betekenisverschil an. Zó daenk' ok mit huken: hoeken bleef et algemiene woord, mar et "speciale geval" van hoek(en)= hurken kreeg uu.

Zo konnen de betekenissen makkelik uutmekeer hullen wodden. Wie meer van zokke "tendenzen" en et Humboldtiaans principe weten wil, kan 'k anraoden et boekien Aspecten van taalverandering van G.A.T. Koefoed en J. van Marle (Grunningen, 1978) es te lezen.

De "biezundere" ontwikkeling van huken, los van hoeken (= Ned. hoeken), kan nog verstarkt wezen deur et hiel vaeke, dus 'in vaaste kombinaosie' veurkommen mit op 'e en mit et warkwoord zitten.

Waore vienen we in de Stellingwarven nog naost of in 't plak van hurken (en, in Nbk. ok: horken) op 'e huken? Dat is in de dörpen Db, Dfo, El, Ma, Nbk, Np, Dho; Stegg geft heuken.

Uut et eerder nuumde Drentse materiaol van et Nedersaksisch Instituut dot blieken dat ok Zuud-West (en soms ok midden-) Drente uu-vormen het, de rest van Drente niet. Rolde kent nog hook, wiels bi'jglieks et Noord-Drentse Ien geft: 'Hi'j zit op de houk'.

Aorig is ok dat in oons Donkerbroek nog een veldnaeme 'de huken' (veur 'hoeken') veurkomt. Deurdat de oorspronkelike betekenis van 'hoeken' niet meer vuuld wodde - dat is vaeke zo bi'j veldnaemen - kon ok hier de veraandering toeslaon. Die veldnaeme de huken zit in et materiaol van de studie Veldnaemen van Donkerbroek, die in de loop van dit jaor nog in drok bi'j de Stellingwarver Schrieversronte verschienen kan.

hoed

Mit et woord hoed bestaon een stokmennig aorige uutdrokkings. Ok in et Nederlaans, of misschien wel: uut et Nederlaans weg kennen alle groepen: 'Mit de hoed in de

haand kom ie deur et gaanse laand.' Ok geven haost alle groepen op: 'mit iene onder ien hoetien speulen.' Niet algemien is bi'j oons bliekber: "die is onder een hoetien te vangen." (Nt, Spa): zoe'n iene is aorig mak, die geft niet vule tegenstaand, die het niet vule te zeggen. Disse uutdrokking komt o.e. ok in Twente en in 't Fries veur. Aj' argens slim respekt veur hebben of veur een persoon, kuj' zeggen: "Daor zoj' de hoed veur of nemen"; die meniere van zeggen is bi'j oons algemien. Diz geft op dat van een klein kereltien wel es zegd wodt: 'Hoed, waor is de man!' Olae- Nlae geft op (et ok algemienere en Nederlaanse): 'je een hoetien schrikken'. Bdie schrift: wie vroeger een hoed op hadde, wodde wel vraogd: 'Heb ie de hond dood?' (evt. uutleg volgde dan: 'want ie hebben 't hokke op 'e kop!' En Spa geft nog op: 'Van de hoed en de raand weten'. Daor wodt mit bedoeld: volledig op 'e hoogte wezen, d'r alles van of weten.

Woordeboek en I.W.S.

Misschien is et aorig om hier alvast even an te kondigen dat bi'jkotten de Intergemientelike Warkgroep Stellingwarfs zien advies over een deur de gemienten te voeren beleid angaonde et Stellingwarfs uutbrengen zal. D'r wo'n, wat de uutwarking van oons woordeboekmateriaol angaot, verschillende meugelikheden bespreuken om te kommen tot een Groot Stellingwarfs Woordeboek en een Haandwoordeboek. De gemienten zollen steun geven kunnen om ien en aander uutvoerd te kriegen. Ok et documentaosiecentrum van de Stellingwarver Schrieversronte en et veldnaeme-onderzuuk kriegen flink ommedaenken liek as ere zaeken daor de Stellingwarver Schrieversronte mit te maeken het. Goed dus om even in de gaten te holen wat d'r dommiet op 'e bodden komt en... wat d'r veerder mit gebeurt.

klebiender/klabiender

Eerder, en wel in De Ovend 9 (1981): 139 schreef ik et ien en aander over dit in de meerste dörpen nog bekende woord. Ik hebbe doe wat meugelikheden nuumd angaonde 't

kom-of, mar mos uuteindelik de lezer en mezels in 't onwisse laoten. Oons lid de heer J.I. de Groot uut Den Bosch was zo vrundelik en stuur een brief mit een aandere, originele verklaoringsmeugelikhied. Zien veurstel komt d'r op daele om in klabiender een vervorming van Colombine te zien. Dat is een naeme die veurkomt in de Italiaanse/Fraanse klochtspullen uut de jaoren 1600-1800, schrift de heer de Groot: '... die vaaste, vrouwelike feguur Colombine (...) speult vaeke de rolle van: knap, mar soms wat onbehulpen of verlegen kaemermaegien; slimme en vri'jpostige hulpe van heur baozinne, as die es slipperties maekt op et pad van de liefde; jong en knap maegien, dat een boel vri'jers veur de gek hoolt en dat op 't laeste toch trouwt mit Harlekijn, heur baos; levendig, beweeglik en bedrievig grietien van Pierrot of Harlekijn. 'In de tied van Napoleon zol et woord naor hier kommen kund hebben. Graeg wil de heer De Groot uutsluutsel hebben van meensken die in de ien of ere bron op een anwiezing stuit binnen.

Inderdaod wo'n meensken makkelik - en dat schreef de heer De Groot ok - 'benuumd' mit naemen van tenielfeguren. Hi'j gaf bi'jglieks paljas/pias uut et Fraanse paillasse 'stropoppe'. De veraanderings die 'Colombine' ondergaon hebben moeten zol bin ok niet bepaold onbestaonber: vgl. bi'jglieks Colom- mit klom uut kolomkachel, (h)alozie in pattie dialekten mit horloge en gelosie, en liene mit liende, wiels een haandelende persoonsnaeme gauw -er krigt (vgl. b.v. Ned. herder, dat uut herde ontston). Dat o en a tot stomme e wodden hangt of van et votvalen van de m of n, vgl. b.v. Stell. awweseren (naost aevenseren) en Fraans avancer. Omgekeerd hoolt de m et veraanderen van o en a in stomme e alderdeegst tegen, vgl. bi'jglieks pompelieren en pampier.

Et materiaol veur et Drents Woordeboek van et Nedersaksisch Instituut lat liekewel nog wat aandere dingen zien. Zo komt in pattie Drentse dialekten een lange ie veur in klabienderen. As we hier ok uutgaon moeten van Colombine zollen we dus an verstarking (d.w.z.: verlenging van de ie) daenken moeten, wiels de ere veraanderings op verzwakking daele kwammen. Dat is vremd, al kunde meens-

ken netuurlik bien begrépen, en dat woord vervolgens dus ok mit een lange ie uutspreuken hebben. Zo ongeveer ontston b.v. in et Nederlaans kindhoest uut kinkhoest: de meensken begrepen kind- i.p.v. kink-. Meerstal geven de Drentse infermaanten op dat et om een groot houwmes van een vrommes gaot, of om een peerd dat hoge op 'e bienen staot; soms ok gaot et om een koe of man mit dezelde eigenschoppen. Ok komt et veur dat klabienders op ondeugende jongen of meiden slat. Meerstal overheerst et negatieve, hadde, minder vaeke gaot et om een speuls, aorig, liep of koddig persoon. Een ommezwaai naor dat negatieve, hadde, liekt me wat vule om te veronderstellen in die toch betrekkelik kotte tied nao Napoleon. Al die klaankveraanderings overal op ongeveer dezelde wieze is daenk' ok wat vule van et goeie. Mar, zoas uut studies blieken dot, bin lienwoorden uut et Fraans vaeke al eerder ontliend, dat om Napoleon hoeft de verklaoring ok niet over te gaon...

Uutsluutsel kan 'k spietig genoeg niet geven. Ok pattie kollega's die 'k d'r naor vraogd hebbe, konnen me niet veerder helpen. Een evt. kom-of uut klap-hiender (lees: klap-peerd) is me deur een kollega ok veursteld. Hiender zol ok in et Drents veurkommen, niet alliend in et Fries. Dan zol dus toch de klemtoon versprongen wezen (zie mien stok in De Ovend 9 (1981).) Ok dan blift de lange ie in pattie Drentse dialekten vremd.

Misschien is d'r onder de lezers iene die over dit gevallegien naodocht het en op een idee kommen is. Of bi'j toeval d'r in de ien of ere studie ooit es tegenan lopen is. In Salverda de Grave, J.J., De Franse leenwoorden in het Nederlaans, Amsterdam 1906, kommen Colombine, kle- en klabiender niet in de index veur, wiels ok Bezoen, H. L., 'Franse woorden in het Dialekt', in: Taal en volk van Twente, Assen 1948, d'r niet over schrift. In Bloemhoff-de Bruijn, Ph. C.G.M., 'Een aantal leenwoorden in het dialekt', in: Driem. Bl. 35 (1983): 55-66, wodt, ok op grond van aandere literatuur, uutstokt dat de meerste Fraanse lienwoorden al veur de Fraanse tied in de streektaelen anlaand binnen. Liekemin as in Bezoen zien artikel dot uut dit Noord-West-Overiesselse materiaol blieken dat d'r gauw van starke betekenisovergangen spraoke is.

Mar wie wet komt Colombine bi'jkotten toch nog es veur et (voet-)locht...

Henk Bloemhoff.

Hooltwoolde

veuruutgang
is jow hatte
deursoest

et oolde fietsehokke
naost de schoele
waor we nao Schotermark
schoelden veur et onweer

viersprong zonder uutzicht
waor aj' mit een slakkegang
de bocht omme kreupen

zwathaorig maegien
dat in 't schoft op schoele
eerbiedig om stilte vreug
veur et brood-eten

tussendiek,
heuvellaand van klinkers,
tussen zaachte baarms
die op waeter dreven

poolderdiek,
zaandreed tussen riet en greide
mit in de veerte de zunne
op Mildamsterbrogge

veuruutgang in de poolder
jow hatte wodde ni'j

mar toch
de hieltied weer
kruuspunt mit huzen en karke,
vertrouwd en vrund'lik plak
op 'e grune wegen
naor mien eigen
geboortedörp

harmen houtman

S.O.S.: Stellingwarver Omroep Stichting

Op 'e jaorvergeerdering van 19 december 1983 is de volgende wieziging in de statuten van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte anneumen:

'Voor zolang zulks in overeenstemming wordt geacht met de doelstellingen van de Stichting zijn de donateurs van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte tevens donateur van de Stellingwarver Omroep Stichting (S.O.S.), echter voor zover men als donateur daarmee persoonlijk heeft ingestemd. De donatie van laatstgenoemde instelling is een deel van de donatie van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte en bedraagt ten hoogste tien procent van de donatie. De afdracht der donateurs van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte aan de Stellingwarver Omroep Stichting wordt door het bestuur van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte vastgesteld, de Stichtingsraad gehoord.'

Et gaot feitelik om een anvulling van artikel 4, dadde lid. Toegelieke is deur et Schrieversronte-bestuur zegd dat die wieziging pas anbrocht wodden zal as et bestuur vint dat et'broodneudige neudig verneuden is. Etzelde wat

et invoeren van de in de wieziging nuumde ofdracht angaot. Belangriek veur jow, lezer, is veural dat de vergeerdering anneumen het dat meensken die wel donateur = Stichtingsraodslid (lees 'lid') binnen van de Stellingwarver Schrieversronte mar gien donateur wezen willen veur de S.O.S., via De Ovend bericht kriegen dat ze et even an et buro van de Stellingwarver Schrieversronte weten laoten moeten as ze gien donateur van de S.O.S. wezen willen. Dat bericht is hierbi'j daon vot daon. Meensken die gien bezwaor hebben, hoeven heur niet ongerust te maeken wat de centeraosie anbelangt: de kontribusie veur de Stellingwarver Schrieversronte (inclusief de S.O.S. -ofdracht) blift geliek.

De S.O.S. perbeert bi'j de N.O.S. een regionaal pergramme los te kriegen. Veur zoveer bekend is d'r gien aandere instelling die perbeert zoks veur oonze beide gemienten op te zetten. Van dat is d'r dus gien konkurreensie. Wat de lokale radio angaot is et laeste ni'js dat de R.O.C. (Radio Oosthoek Centraal: Noordwoolde e.o.) en de S.O.S. mekeer in principe vunnen hebben in een ansluting van de S.O.S. bi'j de R.O.C.

Henk Bloemhoff

Weet niet

wat is literatuur?
wat meziek?
wat hiet duur?
wanneer bin ik gezond?
wanneer ziek?
de meens is katte en hond

oene bult

Moezen

Aj' de meensken heuren, dan bin d'r hiel wat die tot now toe last van moezen hebben. Wi'j kun d'r ok van mit praoten. Ze hebben grif in de gaten dat oonze katten sturven binnen, want d'r komt an now toe mar gien aende an de plaoge. En een plaoge is 't! Wat ze tegen kommen vreten ze je kepot. Now hebben wi'j d'r tot dusveer al vieftien in de valle vongen en we hebben ok vergif uutstruid, mar wanneer zol 't aende d'r es wezen? Zollen we in de meitied weer een stel jonge katten anschaffen moeten? Die bin d'r dan wel weer in veurraod.
Mar now weer veerder mit et moezedrama. Op een maendagmorgen doe 'k de emmer mit smerige waske uut et aachterhuus haelde en de boel d'r uut dee, wipte d'r ok een moes uut. Hi'j was d'r zuver beduusd van en bleef even stille zitten. Now kan 'k min een dier dood maeken, dat ik greep him bi'j et stattien, want ik bin niet bange veur zoe'n klein besien, en ik brocht him buten.
Now, de wasmesiene zorgde d'r veur dat de waske schone wodde, en de zunne dat et spul mooi dreugde. Mar laeter bi'j et opvolen dee blieken dat de moes in de emmer mit smerig wasgoed niet stille zeten hadde. De iene piepe van een onderbroek was van onderen tot halverwege hielendal verkauwd, d'r zatten grif wel vieftig kleine gatties in. Now, daor was gien opredden meer an, wat maeken betrof. Die iene piepe kuj' in elk geval niks meer mit. Mar wat moe'k now mit die broek an? A'k die piepe d'r of knippe, krigt de dreger van de broek een slim koold bien. Beide piepen zullen d'r wel of moeten en dan wodt et een broek veur de zommer.
Zo hej' mar weer een hiele schae deur zoe'n moes en ze zullen ok wel niet verzekerd wezen. Ze vreten de boel vanzels uut honger kepot en honger hadde dat moesien grif en hi'j was vanzels nooit weer op eigen kracht uut die hoge, gladde emmer kommen. Ik hebbe him disse keer de vri'jhied geven en misschien da'k him nog wel es weer tegenkomme. In de valle?

Antien

Et oolde slot

Waor as now villa Vredewoold staot, ston vroeger een mooi oold slot mit trapgevels en dikke muren. D'r woonde een rieke laandheer. Et was de heer Willinge. Hi'j hadde ok een hiele deftige vrouw. Zi'j was een baronesse. Ze hadden een boel passeniel, ja zels een huusknecht! En ze hadden boerkeri'jen, grote bossen en heidevelden in heur bezit.

Ze leefden hiel veurnaem. Soms gongen ze uut rieden mit een machtig mooie koetse mit twie prachtige, zwatte peerden d'r veur en een koetsier op 'e bok vanzels. Ze weren slim wies mit de boeren die as van heur huurden en gongen soms wel een hiele dag bi'j heur op visite. Et moet een goeie laandheer west hebben.

Bi'j et oolde slot lag ok een grote tuun, wel een bunder groot. De vievers weren sukerschone en in et heldere waeter blonken de gooldvissen. Een stok of wat tuunluden onderhullen de wandelpaeden en d'r was zels een mooie rozetuun. As et zommer was gong de veurnaeme slotvrouwe morgens al vroeg bi'j de bluuiende rozen langes en sneuf de heerlike geuren van die rozen op. D'r stonnen ok wel honderd appel- en perebomen en d'r was ok nog een appatte proemetuun.

Bi'j zoe'n oold ridderslot heuren vanzels ok oolde verhaelen. Ien zoe'n verhael ken ik nog en dat wol ik nog es an jim deur vertellen.

Et leup tegen september en de proemen weren riepe. De kiender van de pietereulieventer hongen tegen et iezeren tuunhekke an en keken mit begerige ogen naor de vruchten die as ze an de bomen hangen zien konnen. Rooien en gelen en witten en blauwen, van alderhaande soorten lekkere, riepe proemen hongen daor in de veerte. Mar hoe zollen ze daor een peer van kriegen kunnen, d'r laggen ommes diepe sloden vol waeter om de tuun henne. En et iezeren hekke was mit een slot ofsleuten en dus zo dichte as een pot.

Mar op een naacht stormde et verschrikkelik en d'r wi'jde een dikke boom omme en die vul op et schut, krek waor as now juust gien sloot was, dat now koj' zo mar in de tuun kommen. Mar wie duste dat te waogen? Overdag was

et allemaole volk en aovens leut de rentmeester een verscheurende bliende hond los in de tuun lopen om de boel te bewaeken. En zo as de meensken in et dörp zeden, legde de man ok nog voetangels en klemmen. Et was bi'j naachte dus lange niet veilig.

Now gongen de kiender ien keer in de weke naor de pasteri'je. Doomnee las dan veur en dat was altied bi'j aovende. De begeerlikhied was groot en de drie kiender van de pietereulieventer, twie jongen en een maegien, keken nog es bi'j et plak waor as de boom lag en waor as et schut kepot was. Wat koj' now makkelik bi'j de proemen kommen! Ze zollen et d'r mar es op waogen. Ze waachtten tot et schiemerig wodde. Now was et ok nog lochte maone.

Op et aende van et kronkelige pad lag de proemetuun. Mar wat beweug daor toch, dichte tegen et pad an? Eerst mienden ze dat et een meenske was, mar et was een jeneverstruke, die deur de wiend wat henne en weer gong. De hatties klopten al wat hadder, mar ze kwammen toch bi'j de heerlike proemen. Ze atten en atten en stopten de busen ok nog vol. De maone gong schoel aachter een wolke en et wodde even hiel duuster. En daor streek et maegien inienend een biest tegen de bienen langes en ze raosde et even uut van de schrik. De maone kwam weer en doe was et weer helder en doe zaggen ze een grote zwatte hond bi'j heur omme lopen. Et aarme biest vun et krek wel mooi dat d'r een peer kiender weren en slikte an heur hanen. Eerst mienden de kiender dat heur laeste ure slegen hadde, want d'r wodde ommes zegd dat et een verscheurende hond was. Now, dat was hielendal niet waor. Et biest wol juust wel even mit heur speulen! De jonge schudde nog es even an een boom en een dikke eierproeme vul de hond juust op 'e kop. Hi'j jankte een betien en verdween doe weer op 'e duustere paeden van de tuun.

Toch bin ze d'r nooit weer west. Et schut wodde weer maekt en de boom wodde vot sleept deur de tuunluden en doe was et weer potdichte. De schrik zat de kiender nog daegen in de bienen, mar gien iene wus wat as ze beleefd hadden op die wondere aovend zo tegen september an.

Wube Lamers van de Kuunderwal

(De schriever het dit verhael op 28 december 1983 veurlezen veur de kiender in de Blughut in Berkoop).

Uut mien schoelejaoren en daornao

Mien schoele ston in Oosterwoolde. Ik bin wel twintig jaor jonger as Hendrik Vondeling, mar we hebben op 'e zelde schoele gaon. 't Was wel een half ure lopen. Tussen de middag moch ik bi'j mien omke en tante eten. Dat vun ik wel mooi. Dan gong ie mit de maegies van schoele et hiele dörp deur. Vrundinnen genoeg.

Mien tante was een hiel best meenske. Ze kon ok hiel lekker koken. 't Was alliend wel wat vervelend dat ze de eerpels nooit geer hadde aj' eten mossen. Ze zee dan: "Half gaar, vreet op maar." Now, dat dee ik dan ok mar, want ik wol wel weer op 'e tied in schoele wezen.

Om vier ure mos ik gauw naor huus en de koenen mit naor veuren nemen. Dan konnen Mem en Heit en de knecht vot beginnen te melken. Veur mi'j weren d'r wel aandere kerweigies. Doe ik tien jaor was mos ik melken leren. A'k een koe half uut hadde zee Heit: "Pak mar een aander, dan melk ik him wel daon."

Koenen ofleveren was ok een hujjinge. Daor mossen we morgens hiel vroeg mit naor Oosterwoolde. Ik mos vanzels mit om ze an te jaegen. Zokke daegen waj' in schoele niet zo botte fit. Mit dattien jaor mos ik d'r of. D'r weren wel maegies en jongen die naor de Mulo gongen om wat meer te leren. 't Leek mi'j ok wel wat, mar dat wark thuus... ie kun niet alles! 't Was veur Mem ok wel mooi da'k in huus kwam, dan kreeg ze 't ok wat makkeliker.

Et melken mit de haand, dat was wat in die tied. Tiene was mar gewoon. Soms moj' ok wel vieftien. En dan die bussen schone maeken. Ze mossen ok nog glimmen. Doe 'k zestien was moch ik et ni'jen leren en laeter nog een huushooldkursus. Doe was 't ok wel genoeg. Daor koj't wel mit doen, want aj' trouwen gongen was et toch wel goed daj' ni'jen en koken konnen. Now, ik bin trouwd en we hebben twie maegies kregen en die hebben et boerebloed wel mitkregen, want ze bin allebeide mit een boer trouwd!

Een inwoonster van Oosterwoolde

Mozart

Een kiend zat vol meziek,
de meziek wodde meens;
voegelties in de bomen
fluiten wat hi'j speulde

In de struken en et grös
risselt de wiend daor hi'j
'n wiendeldaore van maekte,
vol klaank en melodie.

Elfen en keboolden
speulen in de bossies
bi'j lochtige naacht meziek
die lief'lik lokt en lacht.

Et ritme van et leven
wisselt mit de jaoren,
de maoten veraanderen
de hieltied weer en weer.

Wezens mit pruken op
daansen daegen tot een feest;
et leven is een keunst,
een vrouw, een wond're droom.

Leven is de muuite weerd:
onnaovolgber is de meens,
alles meuj' uutperberen,
en mar deurgaon, deurgaon...

Blieven we mit beide
bienen op 'e grond,
of vliegen we tussen
de wolkens deur omhogens?

Alliend en miskend sturf
de meenske-wodden meziek...
Schoonhied kwam op eerde
en wodde niet wardeerd.

Lodewiek H.

Kruusraketten

Vrog in de morgen wor ik wakker;
't is rustig buten, gien gejakker
van auto's op 'e straote;
'k gao naor beneden
en ik zuke Woensdrecht op 'e kaorte.

De zunne speult zien straolen deur de gedienen
as ik de zwaore blienen
knassend en knarpend eupen gooi;
't is now zo vredig buten
en de dag wodt vast hiel mooi.

De vrogste boer ridt now al deur de laene;
in de schure kri'jt de haene
krachtig en mit veul kebaol,
ik gao nog even zitten
en 'k vervluke alle oorlogsmateriaol.

Ad.

Tineke Steenmeijer - Wielenga - Johan Veenstra

Vier gedichten uut Toudûnsje

Et dubbelnommer 1983-4/5 van et Friese literaire tiedschrift Trotwaer ston een peer maonden leden hatstikke vol mit vertaelings van literaire teksten. Vanuut ere taelen in et Fries. Et vertaelen van literatuur is een vak appat. In de Friese literaire tiedschriften wodt daor niet al te vule an daon. Sybren Sybrandy schrift in dat dubbelnommer van Trotwaer dat hi'j de laeste tien jaorgangen van dat blad d'r es op naokeken het. Et tal vertaelings is op 'e vingers van iene haand te tellen. Alliend in Hjir, ien van de aandere Friese literaire blaeden, staon wat vaeker vertaelings, mar et blift toch mar een klein pat van et hiele tal bladzieden.

As vertaelwark in de Friese blaeden al niet te vaeke veurkomt, dan zal et jim wel niet verbaozen dat zoks in et Stellingwarver taelgebied al hielemaole een zeldzemhied is. Wat d'r an now toe hiere in De Ovend van op 'e bodden kommen is, dat is eins niet vule meer as et vertaelen van een griezeltien karkelik wark: een stokmennig gezangen en wat psalms.
In disse Ovend daoromme es een keer wat andacht veur de vertaelderi'je. Vanuut et Fries in et Stellingwarfs. We hebben vier gedichten opneumen uut de bundel Toudûnsje van Tineke Steenmeijer-Wielenga. We drokken zowel de Friese tekst as de vertaelings die ik d'r van maekt hebbe of. Waoromme een vertaeling Fries-Stellingwarfs? Wie is Tineke Steenmeijer-Wielenga? Vraogen van jim kaant misschien. Et is zo, dat dit stok in De Ovend niet zomar uut de locht valen komt. Tineke Steenmeijer het mit et Stellingwarfs te maeken omdat ze in de jury zit van de H.J. Bergveldpries. Dé literaire pries van Stellingwarf. En ze is doende en vertael mien roman Een vlinder van zulver in et Fries! En daor bin 'k vanzels slimme wies mit. In dat zelde nommer van Trotwaer, daor we et zo ni'jsies over hadden, ston lessend as een soort veurpublikaosie een fragment van die vertaeling van Een vlinder van zulver. Now wodt et vanzels allemaole al wat dudeliker. De redaktie docht dat as Tineke mien roman in et Fries vertaelt en as daor een fragment van in een Fries literair tiedschrift komt, dat et dan toch slim aorig wezen zol dat ik veur oons tiedschrift De Ovend een stokmennig van heur gedichten uut Toudûnsje vertaele. Now, vandaor.
Zo ligt de zaeke d'r henne.
Om nog wat meer mit Tineke in de kunde te kommen: Ze wodde geboren in Assen (1946), wodde grootbrocht in Dordrecht, het Nederlaans en Fries studeerd in Utrecht en woont sund 1970 in Oosterwoolde. Ze schrift literaire kritieken veur de Liwwadder Kraante en ze het een dieltiedbaene bi'j et Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasjesintrum in Liwwadden. De bundel Toudûnsje is heur debuut. Et is in 1983 uutkommen bi'j Bosch & Keuning nv, Baarn/De Tille bv, Liwwadden.

Yndiaan

Frjemde skreauwen drave troch ús tún
wylst it te waarm is om in poat te lûken
fearren fan deade fûgels
mei illestykjes om syn bleate fuotten
sa fjochtet ús yndiaantsje mei syn freonen
dy't hjoed
fij-an-ne-li-ke stammen binne.
De sinne barnt him in echte readhûd
mar syn hier wurdt alle dagen witer.
Leave, ljochte simmeryndiaan
wat bist' in seldsum wûnder!

Indiaan

Vremde galpen draeven deur oonze tuun
wiels et te waarm is om een bien te verzetten
veren van dooie voegels
mit ielestiekies om zien blote voeten
zo vecht oons indiaantien mit zien kammeraoden
die vandaege
vi'j-aan-de-li-ke stammen binnen.
De zunne braant him een echte roodhuud
mar zien haor wodt alle daegen witter.
Lieve, lochtige zoemerindiaan
wat bi'j' een zeldzem wonder!

Minskebern

yn it poëzy-album fan ús Nynke

Blommen bloeie en binn' moai
Fûgels sjonge en binn' lokkich,
Mar do bist in minskebern!

As de stoarm komt, brekke de blommen
As it kâld wurdt, stjerre de fûgels,
Mar do bist in minskebern!

Bloei mei de blommen
Sjong mei de fûgels
Mar wês sterk as it hjerst wurdt,
waarm as it wintert,
Want do bist in minskebern!

Meenskekiend

in et poëzie-album van oonze Nynke

Bloemen bluuien en bin mooi
Voegels zingen en bin gelokkig,
Mar ie bin een meenskekiend!

As de storm komt, breken de bloemen
As et koold wodt, starven de voegels,
Mar ie bin een meenskekiend!

Bluui mit de bloemen
Zing mit de voegels
Mar wees stark as et haast wodt,
waarm as et wintert,
Want ie bin een meenskekiend!

Sneintemoarn

Dit is myn wrâld:
dit brede bêd
in bern dat
lietsjes nûndert
foar syn bearen

'Ik boartsje, dat ik boartsje,'
seit er, want hy is al acht
en stoppet stiif
syn soannen ûnder 't lekken.
Dan hellet er de kat,
libbene boarterspop,
in protsje swart flewiel
op de oranje tekken.

Zundagmorgen

Dit is mien wereld:
dit briede bedde
een kiend dat
lieties neuriet
veur zien beren

'Ik speule, da'k speule,'
zegt hi'j, want hi'j is al achte
en stopt stief
zien zeunen onder 't laeken.
Dan haelt hi'j de katte,
levende speulpoppe,
een prottien zwat flewiel
op 'e oranje deken.

Lot

Dyn lot
dat bisto sels
Dosels en oars net ien
hat it te witten
hoest libje silste
mei dysels
en wenje
yn dyn eigen hûd
en derta wenne
datst hân yn hân
en hûd op hûd
allinne bliuwst.
Sels amper thûs
wa soesto noegje
ta ûnwennich útfanhûs?
It lef
de moed...

Dyn lot
dat bisto sels
dysels en nimmen oars
hast it te witen.

Lot

Jow lot
dat bi'j' zels
Iezels en eers gien iene
het et te weten
hoej' leven zullen
mit jezels
en wonen
in jow eigen huud
en d'r toe wennen
daj' haand in haand
en huud op huud
allienig blieven.
Zels amper thuus
wie zoj' nugen
tot onwennig uutvanhuus?
Et lef
de moed...

Jow lot
dat bi'j' zels
jowzels en gienend eers
hej' et te wieten.

Daegelikse dinkies

Herre dreef een mechanisaosie-bedriefien en dat gong de laeste jaoren niet zo best meer. D'r weren de hieltied meer van die bedriefies kommen, dat zodoende was d'r nogal wat concurreensie. Daor kwam bi'j dat as et es een slecht jaor veur de boeren was, dat ze dan niks kochten, dat ston zo vaaste as een paol boven waeter. Herre kon de muuilikheden mar min verwarken en was de hieltied vaeker in de harbarg te vienen om daor vergetelhied in de draank te zuken. Dat was netuurlik goed mis, want van die borrels wodde 't vanzels niet beter, et wodde d'r alliend mar minder van. Draank is now ienkeer duraobel spul en de pottemenee kon et hielemaol niet lieden. Daor komt dan ok nog bi'j dat d'r mit de dronkende kont ok nog wel es verkeerde zaeken daon wodden. En... veurdaj't weten aevenseer ie mit aandere vrouwluden omme! Dat hi'j raekte zo staorigiesan goed in de nederklits.

Op een aovend hadde hi'j et lief weer best vol draank. Hi'j was bi'j lange nao niet in staot om te rieden, mar hi'j dee et wel. Et risseltaot was dat hi'j mit een hadde klap tegen een boom opsteuf. Hi'j kwam d'r wonder boven wonder nog best of, wat blauwe plakken, bulten en schrammen. De boom was zuver een aentien in de auto opdrongen, dat rieden was d'r niet meer bi'j. Herre gong lopende op weg om een lift te kriegen. Hi'j was nog mar een honderd meter bi'j zien autowrak weg of daor kwam al een auto an. Herre de haand in de hoogte en de auto stopte drekt, mar laot et now krek een pelisieauto wezen! De pelisies zaggen de auto van Herre vanzels tegen de boom zitten. Now, blaozen hoefde Herre niet, want de draankwalm kwam de pelisies al integen. D'r mos wel een bloedproef neumen wodden en die wees uut dat hi'j aorig wat inneumen hadde.

De rechter maekte kotte metten mit Herre: 1500 gulden boete of 14 daegen de bak in. Omdat hi'j al zien centen in de draank belegd hadde, kon hi'j de boete niet betaelen. Dus mar henne te zitten. Zeuven weekaenden laank zat hi'j in de bak, op die meniere kon hi'j in de weke nog wat an 't wark blieven. De kiender zeden dat vader in de week-

aenden naor Liwwadden mos om bi'j een zieke tante te waeken. In de weke kőn vader ja niet om 't wark.
Nao die zeuven weken was tante weer hielemaole beter, mar Herre was middenstaander of.

Klaas van der Weg

Fantasie

Oene, dat is krek een welle die nooit dreuge wodt,
Wat schreef die man al een gedichten.
Soms wat langer, mar meerstal kot.
Mar ok wi'j hebben oonze plichten.
Dat is wat ik now echt ok mien,
Perbeer as 't kan ok es wat te dichten.
'k Wol ok van jim wel es wat zien,
Een meens is nooit te oold om wat te leren.
Gao d'r es veur zitten en gao 't ok es perberen!
Wi'j hebben weer een hiel jaor veur de boeg,
En onderwarpen bin d'r docht ik ok genoeg.
't Hoeft niet over poletiek te gaon,
Nee, daor moe'n wi'j boven staon.
En 't weer wi'k ok niet over praoten,
Dat moe'n we an 't toeval over laoten.
In eigen schrieverskring zal wel es wat gebeuren,
Laot as et kan daor dan mar wat van heuren.
Daenk es goed nao, want kopie dat moet d'r blieven,
De redaktie van De Ovend kun jim d'r mit gerieven.
Dus meensken: kopie, kopie, en allemaol an 't wark,
Op zoe'n meniere blift de Schrieversronte stark.

Jac. de Boer

Veurjaor

Aj' een protte onder de meensken kommen, dan mark ie dat d'r over de jaorgetieden en et weer hiel wat ofpraot wodt. Et veurjaor maekt wel een hiele diepe indrok op meenske en dier. As et zo begin meert wodt, wat kan et dan schraol wezen. Daegen kan dat duren. De meensken kriegen d'r soms de kriebels van. De katten beginnen te reizen en gaon reer miauwen. De voegels laoten veurzichtig heuren dat de winter eindelik veurbi'j is. De tuun ligt d'r bi'j om es ommeraek ondersteboven keerd te wodden. En aj' dan nog even veerder in de tied kommen, dan is et echt veurjaor. De netuur lopt van alle kaanten uut.

De kiewieten beginnen te speulen en de birkebomen wo'n weer mooi gruun. Zo mooi, dat gien meenske 't naomaeken kan. De eksters bin zo drok in de weer, dat ze soms niet iens deur hebben dat ze vusen te lege in een boom zitten. Of te hoge op een ziedtakke. Want et wil in meert en april ok nog wel es hadde wi'jen.

Pattie meensken haelen de caravan of de boot al weer veur 't locht. Et vee weidet in et jonge grös en biest pattietoeren et laand op en daele. Et is dan krek as et venige laand d'r omme lacht, want et schuddet hielemaole mit. Et waeter in de sloden reenfelt d'r van. En de dotterbloemen staon wat te gniffelen an de slootkaant. Iedere meitied moej' mar goed acht geven, want de mooiste tied van 't jaor is zomar weer veurbi'j.

In de Stellingwarven is gelokkig hiel wat netuur te bekieken. D'r bin hier en daor ooldvaders van bomen te vienen. En ieder jaor kommen ze weer in 't blad. Aj' d'r even stille bi'j staon, wat is 't dan eins mooi regeld!

Henk de Vries.

Haiku

straotfeest verregend
netuur is meer as kultuur
meensken bezwieken.

oene bult

De dichter Arìon

(Vertaeling van een verhael in et Latien van mezels, da'k schreven hebbe in 1954 naor een gegeven van Herodotus).

- De schoonhied dienen kan biezunder noflik wezen: et geft je somstieden een veursprong op et onbeholene van alledaegse luden -

Omtrent et jaor 600 veur Christus woonde d'r in Methymna, een stad op et eilaand Lesbos, een dichter die Arìon hiette*. Et was een kreerse jongkerel van een jaor of twintig. Stevige aarms en bienen, knap van gezichte, in ien woord een vent om deur een rinkien te haelen. Dat et zal jim niet verbaozen dat alle maegies gek op him weren. En et zal jim ok wel niet verwonderen dat de ere jongkerels him mit ofgeunst naokeken. Zoe'n prenteboek, die gien klap uutvoerde, en dat die meiden daor now zo poer op weren. Ie zollen ze wat doen! Mar et kon de maegies niks schelen dat Arìon gien nocht an 't wark hadde. Et was de knapste jonge van Methymna, dat was 't veurnaemste, en hiel stiekem hoopten ze allemaole dat hi'j mit heur trouwen zol. Wat de gewone meensken van Methymna betrof, die mochten him graeg lieden, omdat hi'j zokke prachtige lieties maekte en daor zo mooi bi'j op 'e liere speulde. Mar de jongkerels konnen die dichter mit zien zute vassies now ienkeer niet zetten, omdat hi'j heur grootste konkurrent was wat de maegies anbelangde.

Op een goeie dag mossen d'r een stokmennig maegies mit een schip naor de vaaste wal. Daor zollen ze in een dörp een feest opfleuren mit heur bekende volksdaansen. En omdat d'r ok een peer jongen uut Methymna henne mossen mit wat vatten Lesbische wien, wodde d'r ofpraot dat ze veur 't gemak mit dezelde boot gaon zollen. De jongkerels zollen roeien en Arìon zol gedurende de overtocht veur wat ontspanning zorgen.

Onderwegens op volle zee tovert de maone flonkerende lochies op 'e golven. En de stemming komt d'r goed in as Arìon staon gaot en van et veurdek of mit heldere stemme zien mooiste lieties veurdreegt en zingt en de snaoren van de liere vurig trillen lat. Op die meniere verlopt de

reize veurspoedig.

As ze de daanseressies an de wal brocht hebben en de vatten wien ofleverd, veren de jongkerels zonder maegies weeromme naor et eilaand. Mar die weerommereize verlopt veur Arîon niet zo noflik as de hennereize. De ere jongen maeken him de hieltied belachelik en ze stikken gewoon de draek mit zien vassies en mit zien zingeri'je. En midden op 'e zee besluten ze om die luie Arîon, die himzels netuurlik te goed vint om mit te helpen roeien, es flink of te straffen. Ze holen op mit roeien, haelen de riemen binnen boord, griepen Arîon bi'j aarms en bienen, strupen him de dure kleren uut en jonassen him splinternaekend de golven in. Dan roeien ze zo hadde as ze kunnen veerder op huus an. Arîon ropt om hulpe en genaode en het de grootste muuite om et heufd boven waeter te holen. Mar dan... vuult hi'j wat glads tussen de bienen dat him inienend omhogens drokt, naor et locht en de zunne toe. As Arîon verbaosd om him toe kikt, zicht hi'j dat een dolfien him op 'e rogge neumen het en him naor de kust van Lesbos brengt. Bliede viskt hi'j de liere uut de golven en lat zien mooiste daanklied over de zee klinken. En op die prachtige meziek komt een hiele vlut aandere dolfienen of. Speuls springen ze boven de golven uut en zwemmen mit heur mit. Zo vlogge schieten ze mit mekaander deur et waeter dat ze nog veur de roeiers op Lesbos weeromme binnen.

De maegies en de vrouwluden, die him al van verens ankommen heuren, bin naor et straand vleugen en staon d'r versteld van dat de dolfienen him van een wisse dood redded hebben. As hi'j an laand gaon is, vertelt Arîon wat him onderwegens allemaole overkommen is. En bliede dat 't allemaole zo goed beteerd is, nemen de maegies Arîon op 'e schoolders en dregen him in triomf de stad in. Daor krigt hi'j een witte toga en een purperkleurige tuniek an, en de meensken klappen uut alle macht veur him en kun heur gelok niet op.

Doe de roeiers kotte tied laeter zonder Arîon op et eilaand ankwammen, wodden ze veur et gerecht daegd. En vanwege heur ofgeunst en onbeschaemdhied wodden ze veroordield. Zeuven daegen laank mossen ze dezelde schaande ondergaon as die ze Arîon andaon hadden. In de aovenduren

(Sietske A. Bloemhoff)

mossen ze spiernaekend deur alle straoten en over alle pleinen van de stad draeven, zodat alle inwoners, en veurnaemelik de maegies vanzels, de spot mit heur drieven konnen.

En zo overwun de keunst de ofgeunst, en kwammen deur een uutspraoke van et gerecht de aldereerste "streakers" op 'e wereld.

*Een poëta (Latien) of poiètès (Grieks) was in de Ooldhied eins meer een zanger as een dichter in de betekenis die wi'j d'r now an geven. In de Ooldhied zongen of dreugen de dichters de teksten (vassen) veur, die ze van teveuren verzunnen hadden of zomar inienend bedochten. Riem kenden ze doedertieden niet; et metrum was de steun veur et ontholen van de vassen. Deurgaons speulden de dichters d'r zels bi'j op een snaorinsterment, of ze leuten dat deur een vaaste maot doen. Arîon was dus aenlik krek zoe'n soort artiest as now bi'j oons bi'jglieks Henk Bloemhoff en Karst Berkenbosch binnen. Van Arîon bin gien schreven teksten beweerd bleven; et is zels de vraoge as hi'j wel bestaon het. Wel is et gegeven van Arîon en de dolfien bi'j verschillende schrievers in de Ooldhied weeromme te vienen.

Lodewiek H.

Zomar wat overdaenkings

Wi'j bin d'r oons goed bewust van dat we de tied waor as we in leven goed anvulen moeten. En as we oons oonze verantwoordelikhied wat bewust binnen, moe'n we ok perberen om daor wat mit richting an te geven. De omstaandigheden brengen meerstal wel mit dat we op 'e meugelikheden die oons beuden wodden zo goed as et kan inspeulen moeten, al blift et altied gokken. As wi'j mar perberen mit beide bienen op 'e grond te blieven! D'r is een oold zeggien dat lödt: Wie as zien ofkomst votsmit himzels votsmit. Veur mien gevuul gelt dit veur et persoonlik leven as veur grotere gemienschoppen. D'r zit zeker een grond van waorhied in, want d'r lopen altied draoden uut et verleden naor de tied van now. Aandersomme staot oonze tied ok niet los

van dingen die kotter of langer aachter oons liggen.
Et is hiel gewoon, as meensken wat oolder wodden, dat ze dan es aachteromme kieken. Dat ze vergeliekings maeken gaon van vroeger mit vandaege-de-dag. De leef- én warkomstaandigheden en et hiele gemienschopsleven zoas zi'j dat in heur jonge jaoren kend hebben, en zo as 't now gaot. Wat dat anbelangt kun ze vandaege-de-dag heur hatte ophaelen. Zelden zal d'r in praktisch ien meenskeleven zoveule veraanderd wezen as de laeste honderd jaor. Daenk mar es an et peerd en waegen van doe en de 60 P.K. en meer van now. Van döskersstok of -vlegel naor de bakbiesten die tegenworig et laand op-en-daele rieden. Van zende naor cyclo en gao zo mar deur.
Et is wel bekend dat zoe'n honderd jaor leden en ok laeter nog wel, om Oosterwoolde henne, de meensken heufdzaekelik heur bestaon vienen mossen in dat wat de streek zels bieden kon. Dat was heufdzaekelik de boerkeri'je mit alles daor omme toe en de ambaachten die daor mit in verbaand stonnen. As wi'j hier wat zicht op kriegen willen en ok perberen willen om d'r wat van te begriepen, dan moe'n we ok perberen oons te verplaetsen en verdiepen in de tied en de meugelikheden van doe. Tot de tied dat de keunstmest in zwang begon te kommen, weren die meugelikheden op 'e van neture aarme zaandgronden niet zo botte groot. De keunst was om an voldoende dong te kommen veur et laand zodat de gewassen zo goed meugelik vrucht dregen zollen.
Et is bekend dat as meensken es verhuzen gongen naor een ni'je stee, en ze gongen hier henne te warken, dat ze dan een kroje vol dong mit nammen. Soms wel over een ofstaand van een ure lopen. Dit zegt genog hoe belangriek dong doedertieden was. Et is ok bekend dat die verhuzeri'je van meensken naor de zonuumde Kelonie bi'j Noordwoolde in de veurige ieuw heufdzaekelik mislokt is omdat de meensken gien dong genog veur et minne laand hadden.
Et is aenlik wel te begriepen. As d'r al mar melk, slaachtvee en bouwvruchten van een bedrief ofgaon deurdat die verkocht wodden, dan moeten de bouwstoffen waor as die perdukten uut ontstaon binnen ok weer in ien of ere vorm van buten et bedrief anvuld wodden. Eers wodt d'r onherroepelik roofbouw op zoe'n bedrief pleegd en wodt de grond al mar aarmer.

Meensken die van oolds in zoe'n streek wonen en daor goed thuus weren, konnen heur hier nog et beste mit redden. Tot an ± 1900 toe was ok in disse streken aenlik mar een beparkt diel van de grond as gebruuks- of kultuurlaand in gebruuk. Een groot gedielte was heide, bos, vennegies of aander onlaand. Veural de heidevelden vormden in die tied een belangrieke schaekel om et gebruukslaand in odder te holen en zodoende et gemaek en bestaon wat veilig te stellen. In et eerste plak bleek altied weer hoe belangriek as et was, dat d'r een flinke koppel Drentse schaopen hullen wodde. Die scharrelden heufdzaekelik heur kossien op 'e heidevelden op, en de dong uut de schaopehokken konnen ze goed bruken op 'e greidekaampen om huus. De dikke bulten heideplaggen uut et veld wodden bruukt as stri'jinge onder et vee in de potstallen. Die plaggedong wodde meerstal bruukt op 'e bouw. Ze brochte wat rotteri'je en een betien aandere bouwstoffen veur de gewassen in de grond. Mar aenlik was et vaeke ok een bedarf in de bouw. Heit het wel es zegd, dat om 1890 henne op pattie bouwakkers haost niks aanders meer wassen wol as sparre. Boekweit gong soms ok nog. Now is et wel dudelik: heidevelden bin altied slim zoer. Dus plaggen ok, veural zaandplaggen waor as nog wat loodzaand an zat. De bouw wodde op et laest dan ok zo zoer as kreuze.
De ommekeer is begonnen doe ze de weerde van keizel en aandere kalksoorten kennen leerden. Toch is de grote deurbraoke naor ni'je meugelikheden eerst kommen doe om 1890 henne de keunstmest in zwang kwam. Die het de stoot geven dat laand anmaeken uut heideveld en aander onlaand goed los kwam, mit alle bedrievighied die daor an vaaste zat. Mit valen en opstaon bin ze d'r wel aachter kommen hoe as ze d'r mit an mossen. Van straotendrek uut de steden, waor as van alles en nog wat in zat tot an husiesgoed toe, is doe op al dat ni'je laand een daankber gebruuk van maekt. Veurtied schrabden ze de voegeldong zels wel van de bargen in Zuud-Amerike of! Die wodde hier dan mit schippen henne haeld en over et laand brocht. En dan de kleimodder van de woonterpen in Frieslaand nog. Et is de geschiedenis van de opkomst van de zaand- en veenstreken. Veur mien gevuul is in de Stellingwarven de oolde streek-

tael hier slim nauw mit verbunnen. Now dot et oons zeer dat ze in Liwwadden de hieltied perberen hier mit hozen en schoenen over henne te gaon. Aenlik vien ik et een grote belediging dat ze hier om et aandere jaor in Liwwadden op 'e kni'jen moeten om ontheffing van dat Fries te kriegen. Et Stellingwarfs is op et laest een diel van de aachtergrond van et leven in disse streek en dat kun wi'j toch zo mar niet vot poesten.

Pieter Heida

Haiku

meziek as een bom
slat in op demonstraosie
onberikt doelpunt.

oene bult

Haiku

haastblaeden valen
mollen kroepen ondergroons
onstuitber verzet.

oene bult

Haiku

morgen nao morgen
telt de klokke tot achte,
ropt mi'j van bedde.

oene bult

Degene die wark veur *De Ovend* insturen wil, wodt vraogd om oons ter wille te wezen op 'e volgende punten. Liefst *typt*, op A4-vellen (ienziedig). Riegellengte: 56 anslaegen. Wat schreven wark anbelangt: graeg *dudelik*, en flink ruumte naost de tekst; A4-fermaot, ienziedig. Inspringen, bruken van anhaelingstekens en spaties, en et verwiezen naor boeken en artikels zoas dat in *De Ovend* daon wodt. Bi'j et insturen van illestraosies moet de scharpte in de gaten holen wodden, en d'r moet rekening hullen wodden mit verkleining as we mit et fermaot niet uut de voeten kunnen.

De Stellingwarver Schrieversronte het ok een hiele riegel boeken uutgeven, en die wodt nog al mar groter. Vraog een overzicht/prieslist an!

de ovend

Twiemaondeliks tiedschrift
veur Stellingwarver tael en kultuur
een uutgifte van de
Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Red.: J. Veenstra
Bureau-red.: P. Jonker
Alle corr., inlichtings, adm./ab.:
Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde
Till. (05160) 4533
Lidm./Ab.: f 15,00 in 't jaor

ISSN 0166-7351